

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Danmark og kapitalens internationalisering : Programdiskussion nr. 1, juli 2010

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 2010

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Programdiskussion
Nr.1 · Juli 2010

Danmark
og kapitalens
internationalisering

KOMMUNISTISK PARTI

Programdiskussion

Nr.1 · Juli 2010

Danmark og kapitalens internationalisering

KOMMUNISTISK PARTI

Programdiskussion
nr. 1· Juli 2010:
Danmark og kapitalens
internationalisering.

Udsendt af
Kommunistisk Parti

Ryesgade 3F¹.
2200 København N
Telefon: 35 35 60 69
Mail: info@kommunister.dk
Web: www.kommunister.dk

Layout og tryk:
Forlaget Arbejderen
© juli 2010

ISBN: 978-87-89599-00-7

Danmark og kapitalens internationalisering

Nogle hovedtræk

af Lotte Rørtoft-Madsen

Til en indledning

Som et lille land med en relativt begrænset industriel produktionskapacitet har Danmark, lige siden kapitalismen for alvor slog igennem med industrialiseringen for 150 år siden, været afhængig af verdensmarkedet og sårbar over for dets op- og nedture. Med handels- og rederkapitalen som motoren og landbrugseksporten som en yderst vigtig indtægtskilde har det fra starten været umuligt at forestille sig kapitalistisk vækst herhjemme isoleret fra det internationale marked.

Inden for de sidste 30-40 år er der imidlertid sket en kvalitativ ændring af den danske kapitalisme, dels i forbindelse med EU-medlemskabet i 1973 og dels i forbindelse med indførelse af EU's indre marked i 1986. Der er sket en egentlig internationalisering af den danske økonomi i form af dels udenlandsk kapital indtrængen i Danmark og dansk kapital placering i udlandet. I dag vil det således være mere præcist at sige, at dansk økonomi er uløseligt sammenvævet med den internationale økonomi. På grund af den danske erhvervsstruktur, især det danske landbrugs dominerende stilling til langt ind i anden halvdel af det 20. århundrede, fandt denne internationalisering sted relativt sent, hvis vi sammenligner med den omgivende verden. Vi skal op i 1970'erne og 1980'erne, ja måske helt ind i 1990'erne, før den for alvor slog igennem.

I dag er internationalisering imidlertid et dominerende grundvilkår for dansk økonomi.

Det gør det nødvendigt at sætte fokus på Danmarks placering i den internationale økonomi, for økonomiens internationalisering har betydning for arbejdspladser, økonomisk politik og poli-

tisk orientering. Det rejser spørgsmålet, om hvilke krav kommunisterne kan fremføre, og hvilken vej der kan betrædes for at bryde med kapitalens magt og skabe et andet samfundssystem – særligt med hensyn til EU og vilkårene for at anvise Danmark en selvstændig vej til socialismen.

Dette papir forsøger ikke at give svarene, men lægger dokumentation frem, der forhåbentlig kan kvalificere debat og stillingtagen. Jeg vil se på:

- import og eksport af varer og tjenesteydelser
- udenlandsk kapital i Danmark
- dansk kapital i udlandet
- danske monopoler på det internationale marked
- kapitaleksportens voksende betydning

Im- og eksport er blevet afgørende for dansk økonomi

For den danske kapitalistiske økonomi har import og eksport af varer altid været vigtig, men indenfor de sidste 40 år er den blevet afgørende:

- I 1970 blev der eksporteret til en værdi, der svarede til 28 pct. af bruttonationalproduktet.
- I 2007 udgjorde eksporten 52,2 pct. af bruttonationalproduktet.
- I 1970 blev der importeret til en værdi, der svarede til 31,7 pct. af bruttonationalproduktet.
- I 2007 udgjorde importen 50,9 pct. af bruttonationalproduktet.

Samhandlens betydning er således næsten fordoblet inden for de sidste 40 år, hvor effekten af det danske EU-medlemskab samt liberaliseringer og dereguleringer gradvist er slået fuldt igennem.

Dens sammensætning har også ændret sig markant, idet landbrugets dominans er blevet udraderet. Landbrugsvarer udgjorde for 50 år siden ca. halvdelen af den danske eksport, for 40 år siden stod den for omkring en tredjedel, men i 2007 var andelen nede på 16 pct.

Landbrugets plads er blevet overtaget af en vækst i industrieksporten, ligesom der er opstået en ny eksportindustri i energi- og gaseksport. Mindst ligeså markant er det imidlertid, at *handlen med tjenesteydelser er vokset betragteligt*. Her er der tale om en fordobling i importen på 40 år, mens væksten er mindre mar-

kant, når vi ser på eksporten. Omkring halvdelen af den danske import består i dag af tjenesteydelser, mens de udgør omkring 40 pct. af eksporten. Tjenesteydelser er en særdeles sammensat kategori, men den omfatter blandt andet handel med ydelser i finanssektoren.

Med landbrugseksporten aftagende betydning er der også sket et historisk skift i, hvilke lande Danmark primært samhandler med. Storbritanniens betydning som eksportland er blevet mere end halveret siden 1970. *Tyskland er i dag vigtigste eksportland* med Sverige på en andenplads. De to lande står tilsammen for op mod en tredjedel af den danske vareeksport.

Men det er i øvrigt kendetegnende, at *den danske samhandel er spredt ud på mange lande*. Omkring halvdelen af vareeksporten går til seks lande, men den resterende halvdel går til andre lande – en andel der er stigende.

Alene dømt ud fra samhandel er den danske økonomi altså ikke afgørende afhængig af den økonomiske udvikling i ét eller nogle ganske få lande, men snarere af udviklingen på verdensmarkedet som sådan.¹

Som Lenin allerede slog fast i »Imperialismen som kapitalismens højeste stadium«: »For den gamle kapitalisme med den fri konkurrences fuldstændige herredømme var eksport af varer karakteristisk. For den nyeste kapitalisme med monopolernes herredømme er eksport af *kapital* blevet karakteristisk.« For at skabe et nogenlunde fuldstændigt billede af den danske kapital og økonomis internationalisering er det således nødvendigt ikke kun at se på samhandel, men også på kapitalens placering i form af kapitaleksport, som investeringer.

Udenlandsk kapital i Danmark i kraftig vækst

Det statistiske materiale, der kan kaste lys over omfanget og karakteren af den udenlandske kapital i Danmark er ringe, og der er store problemer med dets troværdighed. Det skyldes blandt andet, at forskning om ejerforholdene i Danmark stort set ikke er ajourført siden slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Det skyldes også, at de statistiske opgørelser kun i

ringe grad er fulgt med kapitalens internationalisering. Alligevel er det muligt at give et overblik.²

Generelt kan det siges, at *antallet af udenlandsk ejede virksomheder i Danmark er lille, men deres økonomiske vægt og rolle er betydelig.*

Kun én pct. (knap 3.500) af virksomhederne i Danmark er udenlandsk ejede, men deres økonomiske vægt ligger taget som et hele på mellem en femtedel og en fjerdedel. De er langt større end gennemsnittet af de danske virksomheder – både hvad angår omsætning og antal ansatte. Deres økonomiske betydning er vokset markant – *alene hvad angår antal ansatte er der tale om en fordobling inden for de sidste 15 år.*

De udenlandsk ejede virksomheder:

- Beskæftiger 18 pct. af alle ansatte i den private sektor (2006: 268.000). *Knap hver femte ansatte i den private sektor har således en udenlandsk arbejdsgiver.* Det er dobbelt så mange som for 15 år siden.

- Står for 22 pct. af den samlede omsætning (2006: 686 mia. kr.) i den private sektor.

- Står for 27 pct. af den private sektors eksport.

Den danske erhvervsstruktur er i hastig forandring, og tidligere tiders generelle billede af, at Danmark er præget af et hav af små og mellemstore virksomheder er ved at forsvinde. Det er således en kendsgerning, at Danmark i dag har relativt færre helt små virksomheder med mindre end ti ansatte end i EU generelt.³ Det er de udenlandsk ejede virksomheder, der har været en dynamo i dette skift. Det gennemsnitlige antal ansatte i dansk ejede virksomheder er således fire – i de udenlandsk ejede firmaer er det 77, altså næsten 20 gange flere. *Næsten en tredjedel af firmaer med over 100 ansatte er udenlandsk ejet.*

Det er ikke primært i industrien, at de udenlandsk ejede virksomheder er placeret.

Udenlandsk kapital vægter mest i brancher som transport, post og tele samt finansiering og forretningsservice (inkl. rengøring), mens industrien kommer ind på en tredjeplads.

Ofte sløres de udenlandske selskabers oprindelsesland, fordi

de kan være registreret i skattelylande som Lichtenstein, mens de reelt kontrolleres fra hovedsæder i andre lande. Renses opgørelsen for denne unøjagtighed, fremgår det, at de udenlandske firmaer i Danmark primært er ejet af selskaber med hovedsæde i Sverige, Storbritannien, Tyskland og USA (i nævnte rækkefølge). *84 pct. af de danskere, der er ansat i udenlandsk ejede selskaber, er ansat i et europæisk ejet selskab.*

Den økonomiske krise kan indebære en ændring af dette billede. Krisen har allerede betydet, at flere udenlandske selskaber har lukket deres afdelinger i Danmark. Det gælder især inden for it-branchen.

Danske selskaber søger udenlands

Ved indgangen til det 20. århundrede var der kun tre danske virksomheder, der var store nok til at have datterselskaber i udlandet: ØK (handel i Østasien), Store Nordiske Telegraf-selskab (telegraf-forbindelser gennem bl.a. Rusland til Japan) og Chr. Hansens Laboratorium (farmaceutiske varer).

I dag er dansk kapital blevet en storspiller uden for Danmark. Denne udvikling har især foregået siden 1970'erne. I årene fra 1900-1964 blev der således kun oprettet 70 datterselskaber i udlandet.

En undersøgelse i 1995 identificerede 2.792 datterselskaber i udlandet, ejet af 1.079 danske virksomheder. Størstedelen af disse virksomheder er blevet etableret siden 70'erne.⁴

I dag er antallet af dansk kontrollerede datterselskaber i udlandet mere end tredoblet til 11.500. *1,5 mio. mennesker er ansat i danske virksomheder med adresse i udlandet. Det er flere, end der er ansat i den private sektor i Danmark.* Over halvdelen af dem er beskæftiget inden for finansiering, forretningsservice og tjenester. 25 pct. er beskæftiget i industrien.⁵

Dette markante skift er sket inden for en relativt kort årrække på kun lidt mere end et årti. I 1990 havde de danske selskaber flere ansatte i Danmark end i udlandet. Ved indgangen til det nye årtusind vendte det.⁶

Denne tendens forstærkes af, at dansk kapital er førende i outsourcing, i hvert fald når sammenlignes med de øvrige nor-

diske lande. 19 procent af danske virksomheder med 50 ansatte eller derover har outsourcet mellem 2001 og 2006. Det gav et nettotab af arbejdspladser herhjemme på over 25.000.⁷ Fortsætter denne udvikling, kan det påregnes, at der *årligt netto mistes mellem 4.000 og 5.000 arbejdspladser herhjemme* alene på den konto.

Når danske virksomheder skal placere sig i udlandet, er det ikke primært i de gamle kolonilande, men først og fremmest i EU og EU's nærområde. *Over halvdelen af de danske datterselskaber i udlandet er placeret i Europa.* Dernæst kommer Asien med næsten en tredjedel. Den samme tendens ses i forhold til outsourcing, der især finder sted til de gamle EU-lande, Asien og de nye EU-lande (i den rækkefølge).

Danske monopoler på det internationale marked

Der er ingen tvivl om, at danske monopoler i international sammenhæng hører til blandt de mindre. Men dansk kapital råder over nogle enkelte store monopoler, der også gør sig i international sammenhæng.

Det gælder især A. P. Møller Mærsk-koncernen (se senere tillæg). A. P. Møller Mærsk er nummer 107 på Forbes rangliste over de største selskaber i verden. Koncernen har det største rederi i verden. Dertil kommer dens aktiviteter inden for skibsfart, havne, skibsværfter, olie- og gasudvinding samt dagligvarebranchen.

I banksektoren er det især Danske Bank, som i de senere år har ekspanderet voldsomt i Europa.

Det er her værd at bemærke, at de to koncerner er meget tæt sammenvævede såvel ejermæssigt som personmæssigt. A.P. Møller Mærsk ejer 22,23 pct. af aktierne i Danske Bank, der er at ligne med et »associeret selskab i A. P. Møller-koncernen«.⁸

Kapital over grænserne i voksende omfang

Den danske kapitalts tætte sammenvævning med den internationale kapital ses måske mest markant på kapitalstrømmenes bevægelser ind og ud af Danmark. Den totale liberalisering af disse bevægelser, der har foregået i flere tempi siden 1980'erne, er for

alvor slået kraftigt igennem i de sidste ti år. Og det har vist sig at være mere og mere profitabelt:

- De danske investeringer i udlandet (FDI) er således næsten *tredoblet på ti år* fra 1998 til 2007. Over 500 mia. kr. investeres nu årligt i udlandet.⁹

Afkastet af de danske investeringer i udlandet var i 1998 7,2 pct. – i 2007 12 pct.

- Også de udenlandske investeringer i Danmark er vokset markant. Der er tale om næsten en tredobling på ti år fra 1998 til 2007. Afkastet af udenlandske investeringer i Danmark er svingende men ligger på gennemsnitligt 10 pct. i de sidste ti år.

Samlet set er investerings-flowet ind og ud af Danmark vokset fra et niveau på 350 mia. kr. i 1998 til et niveau på 925 mia. kr. i 2007.

Det er endnu for tidligt at sige, hvorledes den økonomiske krise på sigt vil påvirke dette enorme kapital-flow, der i kroner og ører langt overstiger det danske statsbudget. Men vi kan sige, at liberaliseringen af de internationale kapitalbevægelser har gjort Danmark særligt sårbar, eftersom den danske økonomi er lille set i international sammenhæng. Udenlandske investorer kan uhindret placere kapital i Danmark – de står eksempelvis for halvdelen af indlånene i de danske banker.

Den danske kapitals omfattende udenlandske aktiviteter gør dansk kapital *ekstremt følsom over for udviklinger på det internationale marked, især i Europa* – ikke mindst fordi danskere ejer for større summer aktier i udlandet, end udlændinge har anbragt i danske aktier. Da finansboblen brast i september 2008 mistede danske investorer således tre gange så meget på det globale aktiefald, som internationale aktieejere mistede i Danmark.¹⁰

Nogle få foreløbige konklusioner

1. Dansk økonomi kan mindre end nogensinde betragtes løst fra international økonomi. Internationaliseringen af dansk kapital er omfattende, udslagsgivende og dagsordensættende for økonomiske dispositioner og udvikling.

2. Udslagsgivende dele af dansk kapital orienterer sig mindre mod det danske hjemme- og arbejdsmarked og betragter i stigende grad EU og verden som »deres hjemmemarked«. De er ligeså vel eller bedre etablerede i udlandet end i Danmark.

3. Nogle få men store danske monopoler har tiltaget sig en position, hvor de kan begå sig internationalt.

4. Den danske kapital internationalisering har gjort den ekstremt sårbar over for udviklinger i de internationale konjunkturer.

5. Uagtet den amerikanske økonomis generelt dominerende position i verden er den danske kapital vigtigste marked – både når det gælder varer, tjenesteydelser og kapitaleksport – det europæiske, dvs EU og EUs nærområde.

6. Kommunisternes antimonopolistiske krav, der peger i retning af socialismen må ses i dette lys. Når vi stiller reformkrav, må de indtænke den internationale dimension som en helt central dimension, som et integreret grundvilkår. Når det handler om vejen til socialismen, er vejen ikke kun national, men integreret i især den europæiske klassekamps udvikling.

7. International koordinering og solidaritet med andre – især EU-landes – fag- og arbejderbevægelse og progressive kræfter er et omdrejningspunkt i en antimonopolistisk strategi for det 21. århundrede med socialismen som perspektiv.

-
- 1 Tallene i dette afsnit er hentet fra »60 år i tal – Danmark siden 2. verdenskrig«, Danmarks Statistik, december 2008.
 - 2 Facts i dette afsnit er hentet fra »Udenlandske firmaer i Danmark«, Danmarks Statistik, juni 2009. Publikationen kan downloades på www.dst.dk/Globalisering. Publikationen ser alene på de udenlandske virksomheder i den private sektor.
 - 3 Anders Lundkvist: Den danske kapitalisme og demokratiets forfald. I »Dansk nyliberalisme«, Frydenlund 2009.
 - 4 For beskrivelse af ovenstående udviklingstendenser se www.leksikon.org.
 - 5 Nyt fra Danmarks Statistik, 15. december 2009.
 - 6 Anders Lundkvist: Den danske kapitalisme og demokratiets forfald. I »Dansk nyliberalisme«, Frydenlund 2009
 - 7 Nyt fra Danmarks Statistik, 10. juni 2008.
 - 8 S. Andersen: Møllers mand. Historien om Jess Søderberg, s. 253. Aschehoug 2006.
 - 9 Oplysningerne i dette afsnit er hentet fra »Globalisering og direkte investeringer«, Annett Melgaard Jensen, Danmarks Nationalbank 2008.
 - 10 Børsen 15. oktober 2008. Her citeret fra »I orkanens øje – Erfaringer fra og løsninger på den globale finanskris«, CEVEA, februar 2010.

Bilag til baggrundspapir Danmark og kapitalens internationalisering

1.

De største danske virksomheder – målt efter omsætning, eksklusiv datterselskaber.

Kilde: Berlingske Nyhedsmagasin, 30. oktober 2009

TOP 100 1-25

RANG	VIRKSOMHED	OMSÆTNING		RESULTAT	
		OMSÆTNING mio. kr.	Ændring i pct.	NETTORESULTAT mio. kr.	
2009	2008				
1	1	A.P. Møller - Mærsk	319.060	12	16.960
2	2	ISS Holding	68.829	8	-641
3	10	DONG Energy	60.859	45	4.767
4	6	Carlsberg	60.354	34	2.631
5	3	Dansk Supermarked	56.989	2	1.616
6	4	SAS Group	50.240	-3	-4.860
7	5	Arla Foods	49.469	3	556
8	7	Danish Crown	46.989	6	997
9	9	Novo Nordisk	45.553	8	9.645
10	12	Vestas Wind Systems	44.994	24	3.810
11	15	Wrist Group	43.117	38	201
12	11	Coop Danmark	41.952	6	451
13	8	TDC	39.280	-10	2.905
14	14	United Shipping & Trading Company	38.114	11	81
15	17	DLG	37.745	52	176
16	13	DSV	37.435	7	1.227
17	20	Statoil	28.785	35	-494
18	19	Danfoss	27.236	22	-157
19	21	FLSmidth & Co.	25.500	26	1.515
20	27	D/S Norden	21.585	35	3.594
21	26	Grundfos Koncernen	19.019	13	479
22	22	Danisco	18.526	-4	72
23	24	VKR Holding	17.410	0	-243
24	28	Dansk Shell	16.486	12	-148
25	29	Rockwool International	13.951	-1	1.004

14

2.

De største danske arbejdsgivere – målt efter antal ansatte (middeltal)

Kilde: www.largestcompanies.dk

1.	ISS Holding A/S	455.947
2.	A.P. Møller - Mærsk A/S	119.599
3.	Carlsberg A/S	45.505
4.	Novo Nordisk A/S	27.985
5.	Danfoss A/S	27.386
6.	Danish Crown Amba	26.652
7.	Danske Bank A/S	22.093
8.	Vestas Wind Systems A/S	20.832
9.	DSV A/S	20.723
10.	TDC A/S	16.193
11.	VKR Holding A/S	16.026
12.	Arla Foods Amba	15.927
13.	Ecco Sko A/S	15.717
14.	FDB	12.946
15.	FLSmidth & Co. A/S	11.510
16.	ISS Facility Services A/S	10.898
17.	Scandinavian Tobacco Group A/S	9.735
18.	Danisco A/S	8.986
19.	Falck Danmark A/S	8.843
20.	Rockwool International A/S	8.689
21.	NKT Holding A/S	8.610
22.	Rambøll Gruppen A/S	7.758
23.	Nordea Bank Danmark A/S	7.583
24.	Coloplast A/S	7.349
25.	Bestseller A/S	6.701

3.

Verdens største børsnoterede virksomheder 2009

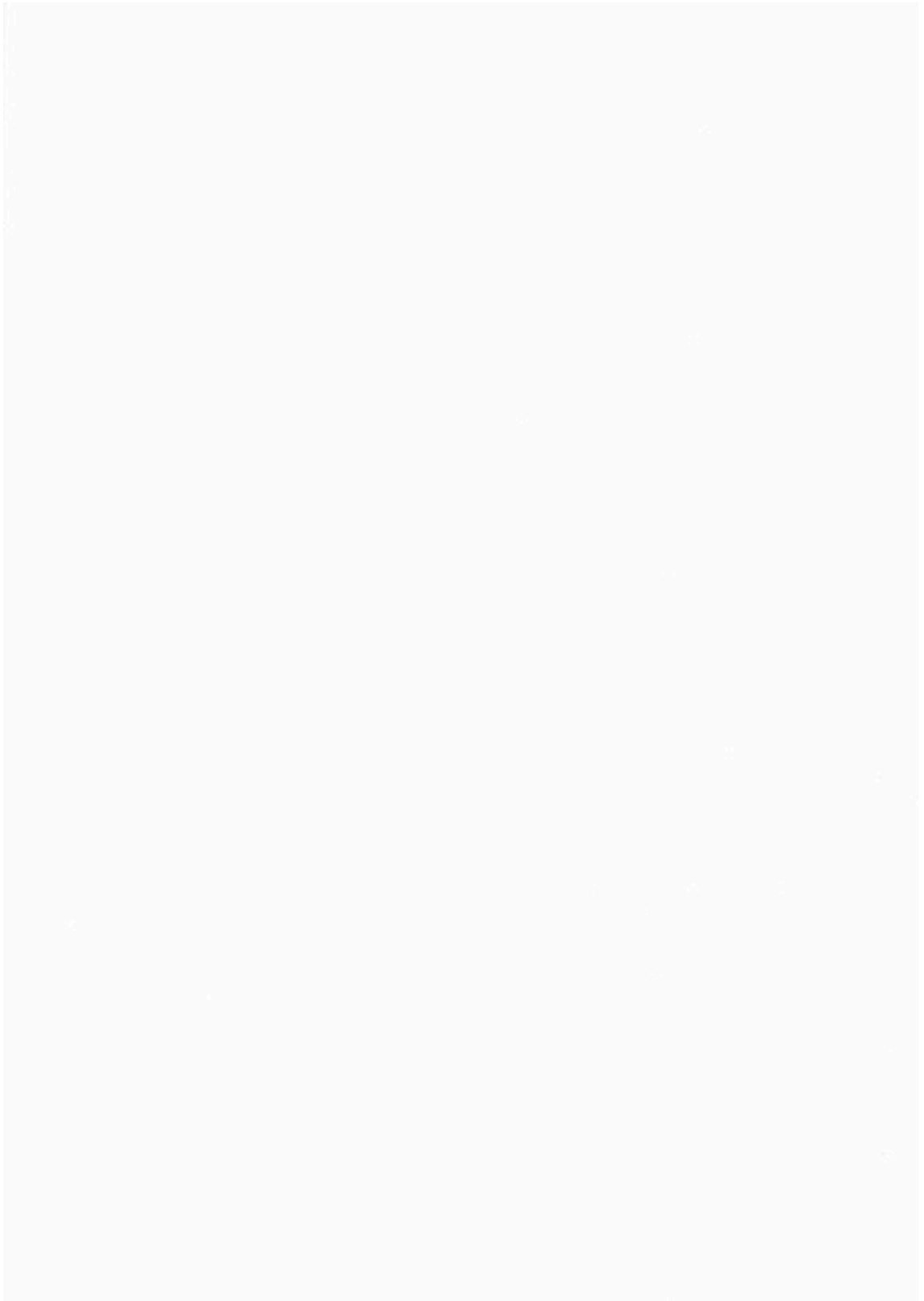
Kilde: Forbes Magazine

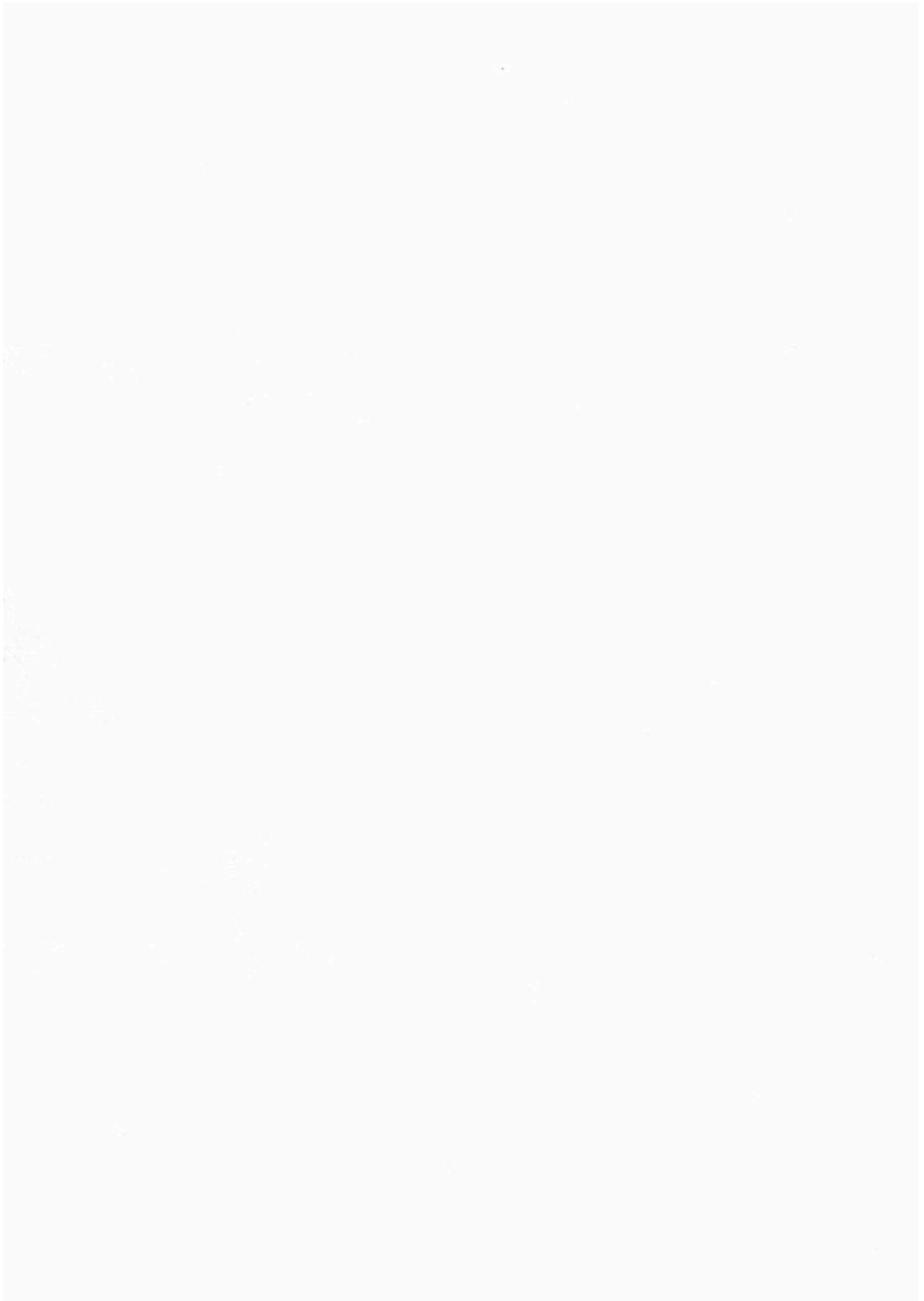
1. General Electric, USA
2. Royal Dutch Shell, Holland
3. Toyota, Japan
4. Exxon Mobil, USA
5. BP, Storbritannien
6. HSBC Holdings, Storbritannien
7. AT&T, USA
8. Wal-Mart, USA
9. Banco Santander, Spanien
9. Chevron, USA

— — —

107. A.P. Møller Mærsk, Danmark
500. Novo Nordisk, Danmark
583. Carlsberg, Danmark
613. Danske Bank, Danmark
744. TDC, Danmark
770. Vestas, Danmark
1604. Jyske Bank, Danmark
1679. Lundbeck, Danmark
1744. Sydbank, Danmark
1764. Torm, Danmark
1826. D/S Norden, Danmark
1967. Novozymes, Danmark

Forbes rangordner virksomhederne på basis af en kombination af fire kriterier: Omsætning, indtjening, aktiver og markedsværdi. Ifølge Forbes kan man ikke kåre virksomhedernes størrelse alene på baggrund af deres omsætning. En anden liste (Fortune) opgør kun på basis af omsætning og giver derfor lidt andre resultater.

Kommunistisk Parti har besluttet at igangsætte en proces for at udarbejde et program for demokratiske og antimonopolistiske reformer, som peger frem mod socialismen.

Der er tale om et program for Danmarks udvikling i et revolutionært antikapitalistisk og antimonopolistisk perspektiv, et program der udstikker en retning for arbejderklassens kamp for politiske, økonomiske og sociale reformer rettet imod monopolkapitalens magt og interesser.

I den forbindelse udarbejdes der i løbet af 2010 og 2011 en række analyser og baggrundspapirer, der skal underbygge programmets indhold.

Denne pjece udgør ét af disse bidrag.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk